

GALLERIA HEINO

KALLE HAMM & DZAMIL KAMANGER: PIZZERIA BABYLON II - Home delivery

15.11. - 8.12.2002

Erityisesti 1990- luvulla taiteen kentälle on astunut joukko yhteisötaiteilijoiksi kutsuttuja nuoria taiteilijoita. Kalle Hamm on yksi heistä. Muita ovat mm. Minna Heikinaho, Sanna Sarva, Markus Renvall ja Jonna Pohjolainen.

Työryhmä **Kalle Hamm/Sirpa Hynninen** osallistui Taidekoulu Maan toimesta toteutettuun useamman taiteilijan yhteisötaideprojektiin *Giverny kaupunkitilassa - maa, kasvu ja taiteellinen elämys* (1999-2000). Hamm ja Hynninen apunaan Taidekoulu Maan oppilaat järjestivät HUS:n lasten ja nuorten psykiatristen osastojen anorektikkopotilaille saviruukkujen tekotalkoot, joihin he potilaiden kanssa istuttivat kolmesataa taimea ja asettivat ne sitten yhdessä kunnostamaansa sairaalan viereiseen, villiintyneeksi päässeeseen puutarhaan.

Minna Heikinahon *Ilmaiset aamiaiset* (1994) hänen Hakaniemessä pitämässään kahvilassa keräsivät joka aamu sankan joukon tavallisia kadun kulkijoita ilmaiselle kahville. Hänen Kalliossa pitämässään *Push firma beige*-galleriassa mm. kalliolaisten elämä vietiin taiteen kontekstiin. Se toimi myös kohtaustapaikkana mm. kehitysvammapäiväkodin lapsille ja läheisen koulun ulkomaalaisluokan maahanmuuttajille, joiden kanssa hän pohti heidän kulttuuri-identiteettiään. **Jonna Pohjolainen** on Myllypuron lähiötaiteilijana tehnyt yhteisötaidetta kaatopaikan päälle rakennettujen kerrostalojen asukkaiden kanssa ja hänet on nähty taiteen nimissä ottamassa osaa myös leipäjonon karuun todellisuuteen. **Markus Renvallin** *Rohto*-projekti (2002) Tennispalatsissa oli suunnattu nuorille 16-24 vuotiaille miehille "parantavana rohtona", henkisen hyvinvoinnin lisääjänä.

Yhteisötaiteilijat toimivat vuorovaikutuksessa jonkin ryhmän kanssa. Hamm on määritellyt yhteisötaiteen "yhdessä olemiseksi ja tekemiseksi, siksi, mitä ryhmässä tapahtuu. Se ei ole niinkään sitä, mikä on tulos, mitä konkreettisesti syntyy, vaan tekemisen prosessi". Yhteisötaiteilijat dokumentoivat kirjallisesti ja kuvallisesti nämä sosiaaliset tapahtumat tarkastellen niitä sitten taiteen kontekstin kautta. Tämä dokumentaatio - jossa kuitenkin on vain välähdyksiä itse tapahtumasta - sekä itse tapahtuma muodostuvat yhteisötaiteen "taideteokseksi".

Museoissa, gallerioissa ja lehtien palstoilla esitetyissä dokumentaatioissa taiteilijat ovat pyrkineet tuomaan projektit taiteen kontekstiin ja saattamaan yleisön osalliseksi toisinaan radikaaliinkin yhteiskunnalliseen arvokeskusteluun. Yhteisötaiteessa on kyse siis paljolti siitä, mitä taiteilija ja projektiin osallistuneet ovat kokeneet ja "oppineet" ja miten teoksen sisällöllinen sanoma voidaan jälkikäteen välittää taideyleisölle museoissa ja gallerioissa.

1990- luvulla on tehty myös muunlaista yhteisöllistä taidetta. Muun muassa **Sanna Sarva** käsitteli teoksessaan *Arvojen muotokuva* (1996-1997) kuvin ja tekstein maahanmuuttajien kokemuksia heidän asettuessaan uuteen maahan. Hän asetti

teoksen esille ulkomaalaisten asioita hoitaviin virastoihin. Dokumentaatio projektista nähtiin vuonna 1997 Kluuvin galleriassa.

Nyt avautuvassa näyttelyssä **Kalle Hamm** jatkaa yhdessä iranilaisen maahanmuuttajan **Dzamil Kamangerin** kanssa *Pizzeria Babylon* teemaa, jonka ensimmäinen osa nähtiin Taidehallin Studiossa vuonna 2000 sekä Lahden taidemuseossa vuonna 2001. Hamm ja Kamanger tutustuivat ollessaan töissä pizzariassa. Pizzeriasta he saivat idean tehdä oman käsitteellisen pizzeriansa - *Pizzeria Babylonin* - ja piirtää kuvia pizzalaatikoihin. Pizzeria toimii kokonaistaideteoksena, jonka suojissa kulttuurien kohtaamiset ja kulttuuriset identiteetit saavat äänen. Näyttely kertoo siitä, miltä tuntuu olla maahanmuuttaja.

Pizzeria Babylon I - teoksessa Hamm kiinnitti pizzalaatikoihin valokuvia. Perhealbumi oli ollut niitä harvoja tavaroita, jotka Kamanger oli saattanut ottaa mukaansa paetessaan Iranista. *Pizzeria Babylon I*: ssä oli kuvia tästä perhealbumista sekä koko pakomatkalta: Iranista, Turkista, Ruotsista ja Suomesta. Nyt esille tulevassa *Pizzeria Babylon II*: ssa pizzalaatikot toimivat pohjana piirustuksille, jotka kertovat Hammin ja Kamangerin matkasta Istanbuliin sekä Kamangerin pojan, Behrouzin muutosta Iranista Suomeen isänsä luokse.

Kamanger ei voinut enää palata kotimaahansa Iraniin, koska oli poistunut sieltä laittomasti. Hänen piti tavata poikansa Behrouz Istanbulissa, mutta tämä ei onnistunut. Istanbulissa he tapasivat kuitenkin muita kurdeja, joiden vieraina he olivat. Kuvat kertovat näistä tapaamisista ja kurdien haaveista muuttaa Eurooppaan sekä Behrouzin turhasta odottelusta. Hamm jatkoi sarjan piirtämistä vielä Suomessa, ja päätti sen helmikuussa 2002, jolloin kolmen vuoden paperisodan jälkeen Behrouz sai vihdoin vuoden oleskeluluvan Suomessa.

Piirustussarja on saanut nimekseen *Home delivery*, koska se kertoo pirstoutuneiden perheiden jäsenten liikuttelusta maasta toiseen. Teoksen nimet kertovat jo paljon: *Dzamil worrying about his son, Behrouz and Dzamil finally together, Behrouz at his new home...*

Armchair anthropology- sarja koostuu 130:stä Pohjois-Afrikasta kotoisin olevien maahanmuuttajien muotokuvista. Muotokuvat on piirretty Etelä-Espanjassa postikorttipohjalle - symbolinen ele mahdollisuudesta lähettää niitä omaisille ja suvulle tervehdykseksi vanhaan kotimaahan.

Dzamil Kamanger on varsinaiselta ammatiltaan keraamikko, ja häneltä näyttelyssä nähdäänkin savesta muovattuja, suomalaisia, mutta keskiaasialaisin sävyin maalattuja pitsiliinoja. Kamanger siirtää pitsiliinoin näin mielikuvia ja muistoja omasta kotimaastaan. Pitsiliinat rikastuvat näissä kulttuurien kohtaamisissa. Näyttelyssä nähdään myös "karvakirjoitustöitä". Nämä ns. *Rubaiyat* ovat farsin kielisiä nelisäkeitä. *Rubaiyat nro 109* on Omar Khayyamin (1048-1123) nelisäe ja *Rubaiyat nro 7* Shamsaddin Hafezin (1320-1388). Molemmat runoilijat elivät Persiassa. Hamm kertoo, että "vielä nykyäänkin näiden runoilijoiden teoksia käytetään ennustamiseen, erityisesti matkalle lähettäessä. Tyypillisiä kysymyksiä ovat: Onnistuuko matka? Onko nyt hyvä aika lähteä matkalle? Runokirja avataan sattumanvaraisesti ja kohdalle sattunutta runoa pohditaan suhteessa omaan kysymykseen. *Rubaiyat nro 109* lupaa onnellisia hetkiä rakkaan kiharien kanssa, kun

taas *Rubaiyat nro 7* lupaa harmaita hiuksia”.

Videoteoksessa *Eye conversations* kaksi ihmistä “keskustelee” apunaan vain silmät, silmäpeli, eleet - ainoita mahdollisia tapoja käydä kielirajat ylittävää keskustelua. Heidän sukupuoltaan tai etnistä rotua on vaikea määritellä, koska muu osa kasvoista kuin silmät on peitetty. Keskustelut on “käännetty puheeksi” tekstityksillä, joista käy ilmi, että keskustelun aihe on ikiaikainen: toisen huomion herättäminen, myöntävät ja kieltävät vastaukset, jopa itsensä myyminen. Hamm ja Kamanger saivat idean videoonsa Istanbulin matkallaan, jossa Hamm koki voimakkaasti miltä tuntuu olla täysin ummikko kielen suhteen, hän ymmärsi vain ilmeet ja eleet. Toisaalta tämä heidän “keholliseksi käsikirjoitukseksi” kutsumansa työ lähti siitä ajatuksesta, että vaikka he eivät puhu samaa äidinkieltä eli heillä ei ole käytettävissä kielen kaikkia ulottuvuuksia lukuisine sanan valinnan mahdollisuuksineen, niin he silti kokevat ymmärtävänsä toisiaan hyvinkin hienoin vivahde-eroin. “Kommunikaatiomme tapahtuu siis jollakin muulla kuin kielen tasolla”, Hamm toteaa.

Näyttelyyn tulee esille myös yhteisötaiteellisen *Vapaat palmut* - projektin dokumentaatio. *Vapaat palmut* on Mr Kymi Pubissa Lahdessa tapahtuva kuuden illanvieton kokonaisuus, jossa läntinen ja itäinen musiikki- ja kuvaperinne kohtaavat. “*Vapaat palmut* - projektin tavoitteena on edistää suvaitsevaisuutta ja rauhantyötä kulttuurillisin keinoin, ja se on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton. Näemme ruoan, juoman, musiikin ja tanssin yhtenä transkulttuurisena eleenä, jonka avulla voimme kommunikoida ja tuntea yhteenkuuluvuutta. Haluamme löytää enemmän kulttuuria yhdistäviä kuin niitä erottavia tekijöitä”, Hamm kertoo. *Vapaat palmut* - projektin ovat järjestäneet Kamangerin ja Hammin lisäksi kuvataiteilijat **Jyri Pitkänen** ja **Minttu Vuorenmaa**. Illat alkoivat lokakuussa ja jatkuvat aina joulukuuhun asti. Gallerian dokumentaatio-teosta päivitetään näin ollen tasaisin väliajoin.

Jo gallerian ikkunassa oleva amerikkalaistyyppinen, mutta persiankielinen mainosvaloteksti “Babylon” toivottaa yleisön tervetulleeksi nauttimaan silmänruoasta.

Rauli Heino